

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

4 janvier 2007

PROJET DE LOI**modifiant le Code civil et réglant le
droit successoral à l'égard du
cohabitant légal survivant****PROPOSITION DE LOI****instaurant un droit successoral *ab intestat*
pour les cohabitants****PROPOSITION DE LOI****visant à supprimer la réserve
légale des ascendants****RAPPORT**FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE LA JUSTICE
PAR
MME **Sabien LAHAYE-BATTHEU**

Documents précédents :

Doc 51 2514/ (2005/2006) :001 : Projet de loi.
002 à 004 : Amendements.
Voir aussi:
006 : Texte adopté par la commission.**Doc 51 0846/ (2003/2004) :**001 : Proposition de loi de M. Bourgeois.
002 : Farde.
003 : Rapport.**Doc 51 1044/ (2003/2004) :**001 : Proposition de loi de M. Bourgeois.
002 : Farde.
003 : Rapport.BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

4 januari 2007

WETSONTWERP**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
houdende regeling van het erfrecht van
de langstlevende wettelijk samenwonende****WETSVOORSTEL****tot invoering van een intestaat erfrecht
voor samenwonenden****WETSVOORSTEL****tot opheffing van het voorbehouden
erfdeel van bloedverwanten
in de opgaande lijn****VERSLAG**NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Sabien LAHAYE-BATTHEU**

Voorgaande documenten :

Doc 51 2514/ (2005/2006) :001 : Wetsontwerp.
002 tot 004: Amendementen.
Zie ook:
006 : Tekst aangenomen door de commissie.**Doc 51 0846/ (2003/2004) :**001 : Wetsvoorstel van de heer Bourgeois.
002 : Kaft.
003 : Verslag.**Doc 51 1044/ (2003/2004) :**001 : Wetsvoorstel van de heer Bourgeois.
002 : Kaft.
003 : Verslag.

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Martine Taelman

A. — Titulaires / Vaste leden :

VLD	Sabien Lahaye-Battheu, Claude Marinower, Martine Taelman
PS	Valérie Déom, Thierry Giet, André Perpète
MR	Alain Courtois, Olivier Maingain, Jean-Pierre Malmendier
sp.a-spirit	Hilde Claes, Walter Muls, Guy Swennen
CD&V	Jo Vandeurzen, Tony Van Parys
Vlaams Belang	Bart Laeremans, Bert Schoofs
cdH	Melchior Wathelet

B. — Suppléants / Plaatsvervangers :

Alfons Borginon, Guido De Padt, Stef Goris, Guy Hove
Alisson De Clercq, Eric Massin, Karine Lalieux, Jean-Claude Maene
Anne Barzin, Eric Libert, Marie-Christine Marghem, Charles Michel
Anne-Marie Baeke, Stijn Bex, Dylan Casaer, Greet Van Gool
Liesbeth Van der Auwera, Servais Verherstraeten, Carl Devlies
Nancy Caslo, Alexandra Colen, N
Joëlle Milquet, Jean-Jacques Viseur

C. — Membres sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigde leden:

ECOLO	Marie Nagy
-------	------------

cdH	: Centre démocrate Humaniste
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
ECOLO	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
FN	: Front National
MR	: Mouvement Réformateur
N-VA	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
PS	: Parti socialiste
sp.a - spirit	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
Vlaams Belang	: Vlaams Belang
VLD	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 51 0000/000 :	Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV :	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN :	Séance plénière
COM :	Réunion de commission
MOT :	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 51 0000/000 :	Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV :	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN :	Plenum
COM :	Commissievergadering
MOT :	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

SOMMAIRE

I. Exposés introductifs	4
A. Exposé introductif de Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice	4
B. Exposé introductif des auteurs des propositions de loi jointes	6
II. Discussion générale	7
III. Discussion des articles et votes	9
Annexe: avis de la Fédération royale du notariat Belge	20

INHOUD

I. Inleidende uiteenzettingen	4
A. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Laurette	
Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie	4
B. Inleidende uiteenzettingen door de indieners van de toegevoegde wetsvoorstellen	6
II. Algemene bespreking	7
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	9
Bijlage : advies van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat	20

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi et les propositions de loi jointes au cours de ses réunions des 20 juin, 4 juillet, 28 novembre, 5 et 12 décembre 2006.

Les propositions de loi n° 110, 1852, 1853 et 1854, initialement jointes au présent projet de loi ont été disjointes au cours des travaux à la demande de leurs auteurs.

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Exposé introductif de Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice

Tout comme un certain nombre de pays européens, notamment les pays scandinaves, l'Allemagne, les Pays-Bas et, dans une certaine mesure, la France également, la Belgique a connu une évolution en reconnaissant et en réglant expressément dans son droit, outre le mariage traditionnel entre homme et femme, une autre forme de cohabitation entre adultes. La première étape fut l'instauration de la cohabitation légale par la loi du 23 novembre 1998, publiée au *Moniteur belge* du 12 janvier 1999 et entrée en vigueur le 1er janvier 2000. Cette loi donne un cadre juridique à tout type de relation entre deux personnes, indépendamment du lien sexuel ou familial, pour autant que les partenaires optent expressément pour cette protection juridique.

Des données statistiques complètes en la matière ne sont pas disponibles. Durant les quatre premières années d'application de la loi, 2000-2003, 46.575 contrats de cohabitation auraient été conclus, avec un pic à 21.397 en 2001. Au cours de cette période, 9.855 de ces contrats, soit 21%, auraient déjà été dissous.

Les partenaires qui souscrivent à une cohabitation légale sont soumis de par la loi à un statut beaucoup plus restreint que celui applicable aux personnes mariées.

En droit civil (les articles 1477-1479 du Code civil), les effets de la cohabitation légale se limitent à quelques règles du régime matrimonial primaire déclarées d'application par analogie, qui créent un régime de cohabitation légal primaire en vue de favoriser une solidarité minimale entre les partenaires et à quelques règles relatives aux biens des partenaires en vue de régler de manière pragmatique les questions d'ordre patrimonial et pécuniaire.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en de toegevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 20 juni, 4 juli, 28 november, 5 en 12 december 2006.

De wetsvoorstellen nrs. DOC 51 110/001, DOC 51 1852/001, DOC 51 1853/001 en DOC 51 1854/001, die aanvankelijk aan dit wetsontwerp waren toegevoegd, werden tijdens de bespreking losgekoppeld, op verzoek van de respectieve indieners.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie

Net als in een aantal Europese landen, onder meer in de Scandinavische landen, Duitsland en Nederland en in zekere mate ook in Frankrijk, heeft in België een ontwikkeling plaatsgehad waarbij het recht, naast het traditionele huwelijk tussen man en vrouw, andere samenlevingsvormen van volwassenen uitdrukkelijk heeft erkend en geregeld. De eerste stap hiertoe was de invoering van de wettelijke samenwoning bij de wet van 23 november 1998, bekendgemaakt in het Belgisch *Staatsblad* van 12 januari 1999 en in werking getreden op 1 januari 2000. Deze wet biedt een juridische omkadering voor elk type van tweerelatie, ongeacht de seksuele of familiale band, voor zover de partners uitdrukkelijk voor deze rechtsbescherming kiezen.

Volledige statistische gegevens zijn niet beschikbaar. Tijdens de eerste vier jaar toepassing van de wet, 2000-2003, zouden 46.575 samenlevingscontracten zijn afgesloten, met een piek van 21.397 in 2001. Daarvan zouden er in die periode reeds 9.855 of 21% zijn ontbonden.

De partners die een wettelijke samenwoning aangaan, worden inderdaad door het recht onderworpen aan een statuut dat veel beperkter is dan dat waaraan gehuwden onderworpen zijn.

In het burgerlijk recht (artikelen 1477-1479 B.W.) zijn de gevolgen van de wettelijke samenwoning beperkt tot enkele regels uit het primaire huwelijksstelsel die van overeenkomstige toepassing worden verklaard en waardoor een primair wettelijk samenwoningsstelsel werd gecreëerd met het doel een minimale samenhangigheid tussen de partners te bevorderen en enkele regels in verband met de goederen van de partners met het oog op een pragmatische regeling van vermogensrechtelijke en geldelijke kwesties.

L'un des principaux inconvénients soulevés ces dernières années est toutefois que la cohabitation légale ne produit aucun effet sur le plan de la succession entre les deux partenaires. Les cohabitants légaux ne peuvent légalement prétendre à leur succession réciproque quels que soient les héritiers avec lesquels le cohabitant survivant vient à la succession.

Dans tous les cas où il n'existe aucun lien de parenté entre les cohabitants, ils ne viennent donc pas *ab intestato* à la succession l'un de l'autre. Les cohabitants peuvent se favoriser par donation ou testament.

Toutefois, en présence d'héritiers réservataires, ils ne peuvent disposer que d'une part limitée de leur succession.

Notamment, ce n'est que s'il n'a ni descendants ni parents ou grands-parents, que le défunt peut faire bénéficier le partenaire cohabitant survivant de l'ensemble de sa succession.

Dans la situation actuelle, la protection légale du logement familial et des meubles meublants du vivant des cohabitants prend donc fin lors du décès du cohabitant prémourant.

Si les partenaires souhaitent s'attribuer au décès du prémourant mutuellement la pleine propriété ou à tout le moins l'usufruit du logement acquis, ils doivent soit disposer par testament, soit inclure une clause d'accroissement ou de tontine dans l'acte d'achat.

Ces clauses impliquent que les droits du prémourant dans le bien indivis (il ne se crée jamais un «patrimoine commun» entre cohabitants) reviendront à son décès à l'associé survivant.

Ces clauses d'accroissement et de tontine ne peuvent pas être contestées par les héritiers réservataires du partenaire prémourant dans la mesure où elles sont considérées comme clauses aléatoires à titre onéreux et non comme donations.

En revanche, des mesures fiscales relatives à la diminution des droits de succession ont été introduites ces dernières années par les Régions afin de mettre sur un pied d'égalité les tarifs des droits de succession entre couples mariés et cohabitants. Cela a suscité la confusion chez les cohabitants légaux quant à leurs droits successoraux et leur ont fait croire à tort que, sur le plan civil, les différences en matière successorale avaient été supprimées.

Faire la déclaration de la cohabitation légale témoigne de l'envie de concrétiser l'affection réciproque, également par une protection lors du décès du partenaire. La pratique notariale montre également qu'un couple cohabitant a surtout besoin d'un régime patrimonial qui fait face aux conséquences du décès du

Een van de voornaamste bezwaren die de voorbije jaren werd geuit is dat de wettelijke samenwoning noch tans tussen de partners geen gevolgen heeft op het vlak van de erfopvolging. Wettelijk samenwonenden hebben geen enkele wettelijke aanspraak op elkaars nalatenschap, ongeacht de erfgenamen waarmee de overlevende samenwonende tot de nalatenschap komt.

In alle gevallen waarin er geen bloedverwantschap tussen de samenwoners bestaat, komen zij dus niet *ab intestato* tot elkaars nalatenschap.

De samenwoners kunnen elkaar wel begunstigen bij schenking of testament maar in aanwezigheid van reservataire erfgenamen kunnen zij maar over een beperkt deel van hun nalatenschap beschikken.

Meer bepaald slechts wanneer de overledene geen afstammelingen en geen ouders of grootouders nalaat, kan hij over zijn volledige nalatenschap ten gunste van de overblijvende samenwonende partner beschikken.

In de huidige situatie neemt de wettelijke bescherming van de gezinswoning met huisraad dus een einde bij het overlijden van de eerststervende samenwonende.

Willen de partners elkaar bij het overlijden van de eerststervende de volle eigendom of minstens het vruchtgebruik van de samen aangekochte woning toebedelen, dan moeten zij ofwel beschikken bij testament ofwel in de aankoopakte een beding van aanwas of tontine inlassen.

Dergelijke bedingen impliceren dat de rechten van de eerstgestorvene in het onverdeelde goed (er ontstaat nooit een «gemeenschappelijk vermogen» tussen samenwoners) bij diens overlijden toekomen aan de langstlevende deelgenoot.

Deze bedingen van aanwas of tontine kunnen door de reservataire erfgenamen van de eerstgestorven partner niet aangevochten worden voor zover zij beschouwd worden als een aleatoir beding ten bezwarende titel en dus niet als een schenking.

Daarentegen werden de voorbije jaren door de Gewesten wel fiscale maatregelen getroffen teneinde de tarieven van de successierechten tussen gehuwden en samenwonenden gelijk te schakelen. Dit heeft bij de wettelijk samenwonenden verwarring teweeggebracht over hun erfrechten en hen ten onrechte doen geloven dat ook civielrechtelijk de verschillen inzake erfrecht waren weggewerkt.

Dat partners een verklaring van wettelijke samenwoning afleggen, getuigt van hun verlangen hun wederzijdse genegenheid gestalte te geven ook via een bescherming bij overlijden van de eerst gestorvene van hen. Ook de notariële praktijk bewijst dat een samenwonend koppel vooral behoefte heeft aan een vermo-

premier d'eux. Le présent projet vise à introduire un droit successoral *ab intestat* exclusivement pour les cohabitants *légaux*. En effet, ces personnes ont fait une déclaration devant l'officier de l'état civil et ont exprimé ainsi leur intention de bâtir une relation de vie commune durable. Le projet opte pour un droit successoral *ab intestat*, à l'image du droit successoral de l'époux survivant mais bien plus limité. Il n'est en effet pas souhaitable de mettre sur un même pied les effets successoraux du mariage et du contrat de cohabitation légale car chacun doit pouvoir choisir librement et comme il l'entend la manière d'organiser sa vie familiale et parce que, comme il a été dit plus haut, les effets de ces deux formes de vie commune diffèrent sensiblement, y compris en ce qui concerne les effets patrimoniaux du vivant des partenaires. C'est la raison pour laquelle il n'est prévu qu'un droit successoral *ab intestat sui generis* qui porte sur les mêmes biens que ceux qui constituent la réserve concrète de l'époux survivant, à savoir l'usufruit du logement où résidait le couple cohabitant et des meubles meublants qui le garnissent, communément appelés biens préférentiels. Le cohabitant survivant n'acquiert toutefois pas un droit réservataire sur ces biens. Un droit successoral plus large ne semble pas nécessaire étant donné que le projet de loi prévoit à présent expressément que, à l'instar des libéralités entre époux, les libéralités en faveur du cohabitant légal survivant peuvent comprendre la totalité des biens pour autant que le partenaire présumé ne laisse aucun enfant derrière lui.

Enfin, le projet vise à éviter, par analogie aux dispositions applicables au conjoint survivant, que si le cohabitant légal prédécédé sans enfant laisse des ascendants, ceux-ci puissent demander une réduction de ses libéralités faites par le prédécédé au cohabitant légal survivant. Le cohabitant légal survivant d'un testateur sans enfant qui a, par exemple, été désigné comme légataire universel hérite effectivement de tous les biens même si le cohabitant légal prédécédé sans enfant «laisse» des ascendants.

B. Exposés introductifs des auteurs des propositions jointes

1. Proposition de loi portant modification des dispositions du Code civil relatives à la cohabitation légale (DOC 51 110/001).

MM. Olivier Maingain (MR) et Eric Libert (MR) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 110/001).

gensrechtelijke regeling die de gevolgen van het overlijden van de eerste onder hen opvangt. Dit ontwerp strekt ertoe een intestaatserfrecht in te voeren enkel ten voordele van *wettelijk* samenwonende partners. Deze personen legden immers een verklaring af voor de ambtenaar van de burgerlijke stand en bevestigden aldus een duurzaam samenlevingsverband te willen uitbouwen. Het ontwerp opteert voor een intestaatserfrecht dat geïnspireerd werd door het erfrecht van de langstlevende echtgenoot, maar wel degelijk beperkter is. Het lijkt immers niet wenselijk de erfrechtelijke gevolgen van het huwelijk en van een verklaring van wettelijke samenleving gelijk te schakelen omdat aan iedereen de keuzevrijheid moet worden gelaten om zijn gezinsleven te organiseren zoals hij dat wil en omdat, zoals hoger gezegd, de gevolgen van beide samenlevingsvormen aanzienlijk verschillen, ook wat de vermogensrechtelijke gevolgen tijdens het leven betreft. Daarom wordt enkel voorzien in een *sui generis* erfrecht *ab intestato*, dat betrekking heeft op dezelfde goederen als diegene die de concrete reserve van de langstlevende echtgenoot uitmaken, namelijk het vruchtgebruik op de woning die het samenwonende koppel bewoonde en van het daarin aanwezige huisraad, wat gemeenzaam de preferentiële goederen wordt genoemd. Maar de langstlevende samenwonende verkrijgt er geen reservataire aanspraak op. Een ruimer erfrecht lijkt niet nodig omdat nu ook uitdrukkelijk in het wetsontwerp voorzien wordt dat net zoals bij giften tussen echtgenoten, giften ten voordele van de langstlevende wettelijk samenwonende de ganse nalatenschap mogen omvatten, althans zo de eerstgestorven partner geen kinderen nalaat.

Tot slot, het ontwerp beoogt, naar analogie met wat geldt voor de langstlevende echtgenoot, te voorkomen dat zo de eerstgestorven kinderloze wettelijke samenwoner ascendenten nalaat, deze inkorting zouden kunnen vorderen van de giften die deze eerst gestorvene ten voordele van de langstlevende wettelijk samenwonende deed. De langstlevende wettelijk samenwonende van een kinderloze erflater die bijvoorbeeld aangesteld werd tot algemeen legataris, erft dus effectief de ganse nalatenschap ook zo de eerst gestorven kinderloze wettelijk samenwonende wel nog ascendenten «nalaat».

B. Inleidende uiteenzettingen door de indieners van de toegevoegde wetsvoorstellen

1. Wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke samenwoning (DOC 51 110/001)

De heren Olivier Maingain (MR) en Eric Lambert (MR) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

2. Proposition de loi instaurant un droit successoral *ab intestat* pour les cohabitants (DOC 51 846/001).

MM. Patrick De Groote (N-VA) et Servais Verherstraeten (CD&V) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 846/001).

3. Proposition de loi modifiant le Code civil en ce qui concerne l'obligation alimentaire à l'égard des ascendants (DOC 51 1852/001).

M. Alfons Borginon (VLD) et Mme Martine Taelman (VLD) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 1852/001).

4. Proposition de loi modifiant le Code civil afin de pouvoir désigner les beaux-enfants comme héritiers (DOC 51 1853/001).

M. Alfons Borginon (VLD) et Mme Martine Taelman (VLD) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 1853/001).

5. Proposition de loi modifiant le Code civil afin de calculer par souche la réserve successorale des descendants (DOC 51 1854/001).

M. Alfons Borginon (VLD) et Mmes Martine Taelman (VLD) et Sabien Lahaye-Battheu (VLD) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 1853/001).

6. Proposition de loi visant à supprimer la réserve légale des ascendants (DOC 51 1044/001).

MM. Patrick De Groote (N-VA) et Servais Verherstraeten (CD&V) renvoient au développement de leur proposition de loi (DOC 51 1044/001).

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) constate que le projet de loi améliore le statut des cohabitants. La possibilité de cohabitation légale existe depuis cinq ans. D'après les statistiques, cette institution rencontre toutefois un succès mitigé; de nombreuses personnes qui cohabitent de fait hésitent manifestement à franchir le pas. L'une des raisons invoquée est que ce statut ne règle rien en matière successorale. Le projet de loi à l'examen peut remédier à cette situation.

2. Wetsvoorstel tot invoering van een intestaat erfrecht voor samenwonenden (DOC 51 846/001)

De heren Patrick De Groote (N-VA) en Servais Verherstraeten (CD&V) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

3. Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verplichting tot levensonderhoud aan ascendenten (DOC 51 1852/001)

De heer Alfons Borginon (VLD) en mevrouw Martine Taelman (VLD) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

4. Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen (DOC 51 1853/001)

De heer Alfons Borginon (VLD) en mevrouw Martine Taelman (VLD) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

5. Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde de erfrechtelijke reserve van de descendanten te berekenen per staak (DOC 51 1854/001)

De heer Alfons Borginon (VLD) en de dames Martine Taelman (VLD) en Sabien Lahaye-Battheu (VLD) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

6. Wetsvoorstel tot opheffing van het voorbehouden erfdeel van bloedverwanten in de opgaande lijn (DOC 51 1044/001)

De heren Patrick De Groote (N-VA) en Servais Verherstraeten (CD&V) verwijzen naar de toelichting bij het door hen ingediende wetsvoorstel.

II. — ALGEMENE BESPREKING

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) stelt vast dat het wetsontwerp het statuut van de samenwonenden verbetert. De mogelijkheid van wettelijke samenwoning bestaat sedert vijf jaar. Volgens de statistieken is deze instelling evenwel geen onverdeeld succes; heel wat personen die feitelijk samenwonen aarzelen blijkbaar om de stap te zetten. Één van de redenen daartoe is het feit dat er niets geregeld is op het vlak van het erfrecht. Daar kan het voorliggende wetsontwerp verandering in brengen.

M. Walter Muls (sp.a-spirit) estime, lui aussi, que la cohabitation légale n'est guère appliquée. Elle a surtout été considérée comme une étape intermédiaire vers l'ouverture du mariage aux personnes du même sexe. Visiblement, un plus grand nombre de cohabitations légales sont enregistrées dans le sud du pays, ce qui correspondrait à certaines pratiques notariales. En cas de situations conflictuelles ou problématiques, les effets juridiques liés à la cohabitation légale peuvent éventuellement apporter une solution. Il s'indique donc de continuer à étendre ces effets juridiques.

Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V) propose que le Fédération royale du notariat belge soit consultée à ce sujet.

M. Eric Massin (PS) constate que, sur certains points, le Code Napoléon n'est plus adapté à notre époque. Il est normal de moderniser les textes.

M. Walter Muls (sp.a-spirit) demande si l'on ne pourrait pas profiter de l'occasion offerte par le projet de loi à l'examen pour réaliser une réforme plus large.

Plusieurs membres proposent de joindre au projet de loi les propositions de loi qui visent une réforme plus large.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) se demande pourquoi le présent projet de loi ne prendrait pas également en compte les cohabitants de fait qui ont une relation durable. Nombreux sont les cohabitants de fait qui souhaitent que leur partenaire soit leur héritier. Cette possibilité devrait leur être dès lors reconnue, à condition bien sûr que l'intention des cohabitants de construire une relation de vie commune durable soit établie, ce qui peut notamment ressortir du fait qu'ils aient des enfants ou aient acquis ensemble un immeuble leur servant de résidence commune.

M. Alfons Borginon (VLD) estime que l'ensemble du droit successoral pose problème à l'heure actuelle dans la mesure où la plupart des textes qui le composent sont souvent fort vieux et ne correspondent dès lors plus à la société actuelle. S'il est toutefois clair que l'on ne peut aujourd'hui, par manque de temps, aller plus loin que ce que propose le présent projet de loi, l'intervenant appelle les différents partis à s'engager à l'avenir à moderniser le droit successoral dans son ensemble.

De heer Walter Muls (sp.a-spirit) beaamt dat de wettelijke samenwoning niet veel toegepast wordt. Het werd vooral beschouwd als een tussenstap tot de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht. Blijkbaar worden er in het zuiden van het land meer wettelijke samenwoningen geregistreerd, wat zou samenhangen met bepaalde notariële praktijken. Indien er zich conflictuele of problematische situaties voordoen kunnen de rechtsgevolgen die aan een wettelijke samenwoning verbonden zijn eventueel een uitweg bieden. Het is dus raadzaam om deze rechtsgevolgen verder uit te breiden.

Mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) stelt voor dat de Koninklijke Federatie van het notariaat over dit ontwerp zou geraadpleegd worden.

De heer Eric Massin (PS) stelt vast dat de «Code Napoléon» op sommige punten niet meer aangepast is aan deze tijdsgeest. Het is normaal dat de teksten gemoderniseerd worden.

De heer Walter Muls (sp.a-spirit) vraagt of het niet mogelijk zou zijn naar aanleiding van dit wetsontwerp een ruimere hervorming door te voeren.

Verscheidene leden stellen voor om de wetsvoorstellen die op een ruimere hervorming betrekking hebben aan het wetsontwerp toe te voegen.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) vraagt zich af waarom dit wetsontwerp niet tevens rekening zou houden met de feitelijk samenwonenden die een duurzame relatie hebben. Veel feitelijk samenwonenden wensen dat hun partner hun erfgenaam is. Die mogelijkheid zou hen dan ook moeten worden verleend, uiteraard op voorwaarde dat vaststaat dat de samenwonenden de intentie hebben om een duurzame relatie van samenleven uit te bouwen, wat meer bepaald kan blijken uit het feit dat zij kinderen hebben dan wel samen een woning hebben gekocht om er samen in te wonen.

De heer Alfons Borginon (VLD) meent dat het hele erfrecht thans problemen doet rijzen omdat de meeste van de betrokken teksten vaak zeer oud zijn, en dus niet meer afgestemd op de moderne samenleving. Het is duidelijk dat men thans, uit tijdsgebrek, niet verder kan gaan dan wat het ter bespreking voorliggende wetsontwerp in uitzicht stelt; de spreker roept de diverse partijen evenwel op zich in de toekomst te engageren voor de modernisering van het erfrecht in zijn geheel.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, pense qu'il est en effet préférable de se limiter ici au présent projet de loi, à savoir la réforme du droit successoral à l'égard du cohabitant légal survivant. Il ne semble pas opportun d'aborder la problématique liée à la situation des cohabitants de faits, qui nécessiterait de nombreux débats complémentaires. L'objectif est ici de trancher un point bien précis.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) déplore cette manière de voir les choses. Il existe actuellement de nombreuses formes de vie commune, pour lesquelles des besoins se font ressentir. Il serait dès lors opportun d'intervenir à l'occasion de ce projet de loi.

Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice, attire l'attention sur la technicité particulière du droit successoral, qui ne permet pas une réforme globale immédiate.

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) pense, elle aussi, que les cohabitants de fait devraient être visés par le présent projet de loi. Celui-ci est trop limitatif.

M. Bert Schoofs (Vlaams Belang) est totalement opposé à cette réforme. Il rappelle que le mariage traditionnel, à savoir l'union entre un homme et une femme, constitue indubitablement le fondement de notre société et doit le rester. Il n'existe dès lors aucune raison pour élargir l'application de dispositions du droit successoral initialement réservées au mariage à d'autres régimes ou situations, tel que la cohabitation légale.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Article 1er

Cet article ne fait l'objet d'aucun commentaire.

Il est adopté par 9 voix et 3 abstentions.

Art. 2

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent l'amendement n° 21 (DOC 51 2514/003), afin de viser également les cohabitants de fait et non pas uniquement les cohabitants légaux. Serait dès lors visée, toute forme de relation durable et intime

Vice-eersteminister en minister van Justitie Laurette Onkelinx meent dat het inderdaad beter is zich thans te beperken tot de bespreking van dit wetsontwerp, dat met name beoogt het erfrecht ten aanzien van de langstlevende wettelijk samenwonende te hervormen. Het lijkt niet aangewezen het vraagstuk van de feitelijk samenwonenden op te werpen, aangezien zulks tal van aanvullende besprekingen zou vereisen. Thans ligt het in de bedoeling een welbepaald punt te beslechten.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) betreurt die zienswijze. Momenteel bestaan er tal van relaties van samenleven, die nood hebben aan regelgeving. Het ware derhalve aangewezen een en ander te wijzigen in het kader van de bespreking van dit wetsontwerp.

Voorzitster Martine Taelman (VLD) wijst erop dat het erfrecht een bijzonder technische aangelegenheid is, die niet onmiddellijk volledig kan worden hervormd.

Ook *mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit)* meent dat het ter bespreking voorliggende wetsontwerp de situatie van de feitelijk samenwonenden zou moeten regelen. De draagwijdte van dit wetsontwerp is te beperkt.

De heer Bert Schoofs (Vlaams Belang) is volledig tegen die hervorming gekant. Hij wijst erop dat het traditionele huwelijk, waarbij een man en een vrouw in de echt worden verbonden, onweerlegbaar de hoeksteen vormt van onze samenleving, en dat moet zo blijven. Er is dus geen enkele reden om de bepalingen van het erfrecht, die aanvankelijk waren voorbehouden voor het huwelijk, uit te breiden tot andere regelingen of toestanden, zoals de wettelijke samenwoning.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Het wordt aangenomen met 9 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 2

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 21 (DOC 51 2514/003) in, opdat het wetsontwerp tevens kan gelden voor feitelijk samenwonenden, en niet alleen voor wettelijk samenwonenden. Aldus zou het van

entre deux partenaires sans qu'elle ne fasse l'objet d'un enregistrement officiel. Cette modification est importante car, la distinction entre cohabitation de fait et légale ne se justifie pas en la matière. Il n'y a aucune raison d'exclure certaines personnes de la protection envisagée.

Les intervenants renvoient pour le surplus à la justification de leur amendement n° 9 (DOC 51 2514/003).

*
* *

L'amendement n° 21 est rejeté par 8 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'article est adopté par 9 voix et 3 abstentions.

Art. 2bis (nouveau)

Le gouvernement dépose l'amendement n° 4 (DOC 51 2514/003), afin d'introduire un article 2bis dans la loi en projet. Cette disposition modifie l'article 353-16 du Code civil qui régit la dévolution de la succession de l'adopté «simple» décédé sans postérité.

*
* *

L'amendement n° 4 est adopté par 11 voix et 1 abstention.

Art. 3

M. Alfons Borginon (VLD) ne comprend pas pourquoi l'article 732 du Code civil est retiré. Il s'agit là pourtant d'une disposition à portée générale. Cette disposition stipule en effet que: «*La loi ne considère ni la nature ni l'origine des biens pour en régler la succession*».

Mme Laurette Onkelinx, vice-premier ministre et ministre de la Justice, précise qu'avec la réforme envisagée, les biens seront attribués à des héritiers déterminés en raison de leur nature. Il convient donc de supprimer l'article 732 du Code civil, qui n'est plus suivi. Il convient d'ailleurs de noter que cet article n'était déjà plus d'actualité depuis l'adoption de la loi réformant

toepassing zijn op elke vorm van duurzame en intieme partnerrelatie, zonder dat die officieel geregistreerd moet zijn. Dit is een belangrijke wijziging, aangezien het onderscheid tussen de feitelijke en de wettelijke samenwoning terzake niet gerechtvaardigd is. Er kan geen enkele reden worden aangevoerd om bepaalde personen die bescherming te ontfangen.

Voor het overige verwijzen de indieners naar de verantwoording van het door hen ingediende amendement nr. 9 (DOC 51 2514/003).

*
* *

Amendement nr. 21 wordt verworpen met 8 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Het artikel wordt aangenomen met 9 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 2bis (nieuw)

De regering dient amendement nr. 4 (DOC 51 2514/003) in, tot invoeging van een artikel 2bis in het wetsontwerp. Deze bepaling wijzigt artikel 353-16 van het Burgerlijk Wetboek dat de erfopvolging regelt van de «gewone» geadopteerde die zonder nakomelingen is overleden.

*
* *

Amendement nr. 4 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Art. 3

De heer Alfons Borginon (VLD) ziet niet in waarom artikel 732 van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven. Die bepaling heeft nochtans een algemene draagwijdte, aangezien ze het volgende stelt: «De wet houdt bij het regelen van de erfopvolging geen rekening met de aard of met de oorsprong van de goederen.».

Vice-eersteminister en minister van Justitie Laurette Onkelinx preciseert dat de goederen, op grond van de in uitzicht gestelde hervorming, zullen worden toegerekend aan de op basis van hun aard bepaalde erfgenamen. Aangezien artikel 732 van het Burgerlijk Wetboek niet langer wordt gevolgd, moet het worden opgeheven. Daar moet trouwens worden aan toegevoegd dat

le droit successoral du conjoint survivant, où l'origine des biens était prise en compte.

La fédération royale des notaires de Belgique n'a d'ailleurs pas exprimé de réserves en la matière.

M. Alfons Borginon (VLD) ne voit au contraire pas l'intérêt de supprimer cet article, en raison de son caractère général. Il n'y a d'ailleurs aucun problème à ce que des exceptions existent, conformément au principe *lex specialis derogat lex generali*.

La ministre propose dans ces conditions d'ajouter à l'article en question les mots: «sauf les exceptions prévues par la loi».

Pour ce faire, *Mme Valérie Déom (PS)* dépose l'amendement n° 25 (DOC 51 2514/004).

*
* *

L'amendement n° 25 est adopté par 11 voix contre 2.

L'article, tel qu'amendé, est adopté par 11 voix contre 2.

Art. 4

M. Servais Verherstraeten (CD&V) regrette que le projet de loi ne prenne pas en compte les enfants adultérins, ce que confirme d'ailleurs clairement l'exposé des motifs. Il faut pourtant veiller à ce que le présent projet fasse l'objet d'un arrêt d'annulation de la part de la Cour d'arbitrage, qui pourrait relever là une discrimination à l'encontre de ces enfants.

Mme Valérie Déom (PS) souligne que l'article 745*quater*, § 1er, alinéa 2, auquel *M. Verherstraeten* fait allusion, a été supprimé par l'article 24 du projet de loi modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci (DOC 51 597/038).

*
* *

L'article est adopté par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

het betrokken artikel al niet meer bij de tijd was sinds de aanneming van de wet tot hervorming van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot, volgens welke rekening werd gehouden met de oorsprong van de goederen.

De Koninklijke Federatie van Belgische notarissen heeft terzake trouwens geen bedenkingen geuit.

De heer Alfons Borginon (VLD) ziet daarentegen het belang niet in van de opheffing van dit artikel, wegens het algemeen karakter ervan. Dat er uitzonderingen bestaan, is overigens geen enkel probleem, overeenkomstig het beginsel *lex specialis derogat lex generalis*.

De minister stelt in die omstandigheden voor aan het bewuste artikel de volgende woorden toe te voegen: «behoudens de bij wet bepaalde uitzonderingen».

Daartoe dient *mevrouw Valérie Déom (PS)* amendement nr. 25 in (DOC 51 2514/004).

*
* *

Amendement nr. 25 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Het aldus gewijzigde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 4

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) betreurt dat het wetsontwerp de in overspel verwekte kinderen niet in aanmerking neemt, wat overigens duidelijk wordt bevestigd door de memorie van toelichting. Er moet nochtans over worden gewaakt dat dit wetsontwerp niet wordt vernietigd door het Arbitragehof, dat op dat punt discriminatie tegen die kinderen kan aanvoeren.

Mevrouw Valérie Déom (PS) beklemtoont dat het door de heer Verherstraeten genoemde artikel 745*quater*, § 1, tweede lid, is opgeheven bij artikel 24 van het wetsontwerp tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan (DOC 51 597/038).

*
* *

Het artikel wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 5

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 1 (DOC 51 2514/002), pour lequel il renvoie à son exposé dans le cadre de la discussion générale. L'objectif est ici d'étendre le champ d'application de la loi aux cohabitants de fait qui ont une relation durable.

M. Alfons Borginon (VLD) craint qu'en retenant cette solution l'on en arrive à non pas 3, mais 4 institutions relatives à la vie commune, à savoir: le mariage, la cohabitation légale, la cohabitation de fait avec relation durable et la cohabitation de fait «simple». Il faut veiller à rester dans une même logique et ne pas prévoir des exceptions différentes dans chaque domaine du droit au risque de multiplier les types d'institution.

Le gouvernement dépose un amendement n° 6 (DOC 51 2514/003), afin de supprimer les mots «*ab intestat*». Il s'agit d'une modification de forme.

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 22 (DOC 51 2514/002), afin de viser également les cohabitants de fait. Ils renvoient à ce qui a été dit dans le cadre de la discussion générale.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) se demande s'il est utile de mentionner à l'article 745octies, § 1er, alinéa 2, nouveau, du Code civil, que le cohabitant légal survivant recueille le droit au bail, étant donné que le champ d'application de l'article 215, § 2, du Code civil qui précise que le droit au bail appartient conjointement aux deux époux, a été étendu aux cohabitants légaux par l'article 1477 du Code civil.

La ministre précise que les droits prévus à l'article 215, rendus applicables à la cohabitation légale par l'article 1477, s'éteignent à la fin de la cohabitation légale ou au moment du décès d'un des deux cohabitants. Il convient donc de clarifier la situation du survivant lorsque le bien affecté à la résidence commune était loué. Cette opinion est d'ailleurs partagée par l'avis de la fédération royale des notaires de Belgique.

M. Alfons Borginon (VLD) estime alors qu'il est important d'également clarifier la situation pour les couples mariés. On ne peut prévoir une disposition spé-

Art. 5

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 1 in (DOC 51 2514/002), waarbij hij verwijst naar zijn toelichting daarover tijdens de algemene bespreking. Het doel is hier het toepassingsgebied van de wet uit te breiden tot feitelijk samenwonenden die een duurzame relatie hebben.

De heer Alfons Borginon (VLD) vreest dat men met deze oplossing niet tot 3 maar tot 4 instituten betreffende het samenleven komt, met name: het huwelijk, de wettelijke samenwoning, de feitelijke samenwoning met duurzame relatie en de «eenvoudige» samenwoning. Men moet er dezelfde logica op nahouden en niet verschillende uitzonderingen toestaan in elk rechtsdomein, anders dreigt het aantal instituten danig toe te nemen.

De regering dient amendement nr. 6 in (DOC 51 2514/003), tot weglating van de woorden «*ab intestat*». Het betreft een wijziging naar de vorm.

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 22 in (DOC 51 2514/002), dat eveneens de feitelijk samenwonenden beoogt. Zij verwijzen naar wat is vermeld tijdens de algemene bespreking.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) vraagt of het nuttig is in het nieuwe artikel 745octies, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek te vermelden dat de langstlevende wettelijk samenwonende het recht op de huur verkrijgt, aangezien het toepassingsgebied van artikel 215, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat het recht op de huur gezamenlijk aan de twee echtgenoten behoort, bij artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek uitgebreid is tot de wettelijk samenwonenden.

De minister legt uit dat de in artikel 215 vervatte rechten, die op de wettelijke samenwoning van toepassing worden verklaard door artikel 1477, uitdoven op het einde van de wettelijke samenwoning of op het tijdstip van het overlijden van één van de twee samenwonenden. De situatie van de overlevende moet dus worden verduidelijkt wanneer het goed dat het gezin tot voornaamste woning dient, een huurwoning was. Deze opvatting wordt overigens gedeeld door het advies van de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen.

De heer Alfons Borginon (VLD) is dan van mening dat het belangrijk is ook de toestand voor de gehuwde koppels te verduidelijken. Men kan geen bijzondere

ciale pour les cohabitants légaux, tout en affirmant que les dispositions générales suffisent pour régler la situation des mariés.

La ministre souligne que leur situation est réglée par l'amendement n° 5 (DOC 51 2514/003), introduisant un article 5*bis* dans la loi en projet.

*
* *

L'amendement n° 1 est rejeté par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'amendement n° 6 est adopté par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'amendement n° 22 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'article, tel qu'amendé, est adopté par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

Art. 5*bis* (nouveau)

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 2 (DOC 51 2514/002), afin d'étendre l'application du projet de loi aux cohabitants de fait. Il vise également d'une part, à accorder au cohabitant de fait survivant qui a une relation de vie commune durable le droit de poursuivre le bail en cours et d'autre part, à permettre au partenaire survivant de cumuler le droit successoral en tant que partenaire et celui en tant de descendant, uniquement en l'absence d'héritiers réservataires.

La ministre précise que l'article 745*octies*, § 1er, alinéa 3, nouveau, proposé à l'article 5 en projet, vise déjà la cas où le cohabitant légal survivant serait également le descendant du cohabitant légal prédécédé.

Le gouvernement dépose un amendement n° 5 (DOC 51 2514/002). Il renvoie à la discussion de l'article 5 en projet.

*
* *

L'amendement n° 2 est rejeté par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'amendement n° 5 est adopté par 11 voix contre 2.

bepaling invoeren voor wettelijk samenwonenden en tezelfdertijd verklaren dat de algemene bepalingen volstaan om de situatie van de gehuwden te regelen.

De minister benadrukt dat hun situatie wordt geregeld door amendement nr. 5 (DOC 51 2514/003), dat artikel 5*bis* aan het wetsontwerp toegevoegd.

*
* *

Amendement nr. 1 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 6 wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 22 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Het aldus gewijzigde artikel wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 5*bis* (nieuw)

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 2 in (DOC 51 2514/002). Het doel is hier het toepassingsgebied van het wetsontwerp uit te breiden tot feitelijk samenwonenden. Het beoogt eveneens enerzijds de overlevende feitelijk samenwonende die duurzaam samenleeft, het recht om de lopende huur voort te zetten en anderzijds, de overlevende partner toe te staan het erfrecht als partner te cumuleren met dat van afstammeling, enkel in het geval van afwezigheid van reservataire erfgenamen.

De minister preciseert dat het in het ontworpen artikel 5 voorgestelde nieuwe artikel 745*octies*, § 1, derde lid, al betrekking heeft op het geval waarin de langstlevende wettelijk samenwonende ook de nakomeling van de vooroverleden wettelijk samenwonende zou zijn.

De regering dient amendement nr. 5 (DOC 51 2514/002) in. Zij verwijst naar de bespreking van het ontworpen artikel 5.

*
* *

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 5 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 5ter (nouveau)

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 3 (DOC 51 2514/002), introduisant un article 5ter, nouveau, afin que le conjoint survivant puisse recueillir la pleine propriété de toute la succession en l'absence d'autres successibles.

La ministre comprend la volonté de M. Verherstraeten. Toutefois, il subsiste des différences entre le mariage et la cohabitation légale, ce qui justifie une différence entre les conséquences du mariage et de la cohabitation légale en matière de succession, pour que l'État puisse continuer, en l'absence de successibles, de percevoir l'ensemble de la succession.

M. Walter Muls (sp.a-spirit) attire l'attention sur le fait que l'État aurait pour habitude de rejeter tout héritage qui lui serait adressé, afin notamment d'éviter toute dette, ce dernier devenant dès lors une succession vacante. Celle-ci aboutit au final dans les mains de l'État et lui évite de payer toute dette.

*
* *

L'amendement n° 3 est rejeté par 11 voix contre 2.

Art. 6

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 9 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la justification de l'amendement.

*
* *

L'amendement n° 9 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'article est adopté par 11 voix contre 2.

Art. 6bis (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 10 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 23 (DOC 51 2514/002), afin d'empêcher que

Art. 5ter (nieuw)

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 3 (DOC 51 2514/002) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 5ter in te voegen, zodat de langstlevende partner de volle eigendom van de gehele nalatenschap kan krijgen, als er geen andere erfgerechtigden zijn.

De minister begrijpt wat de heer Verherstraeten wil. Er blijven echter verschillen tussen het huwelijk en wettelijke samenwoning, wat een verschil verantwoordt tussen de gevolgen ervan inzake nalatenschap; zo kan de Staat de gehele nalatenschap in handen blijven krijgen als er geen andere erfgerechtigden zijn.

De heer Walter Muls (sp.a-spirit) vestigt er de aandacht op dat de Staat de gewoonte zou hebben elke aan hem gerichte erfenis te weigeren, precies om geen schulden te krijgen; die erfenis wordt dan een onbeheerde nalatenschap. Uiteindelijk komt die toch in de handen van de Staat en wordt zo de betaling van enige schuld voorkomen.

*
* *

Amendement nr. 3 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 6

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 9 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de verantwoording van het amendement.

*
* *

Amendement nr. 9 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Het artikel wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 6bis (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 10 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 23 (DOC 51 2514/003) in, teneinde te ver-

les ascendants puissent invoquer leur réserve au profit du partenaire cohabitant survivant.

La ministre n'a, pour sa part, pas jugé opportun de faire du cohabitant légal survivant un héritier réservataire. Le cohabitant légal prédécédé peut donc le dés hériter, notamment au profit de ses héritiers.

*
* *

L'amendement n° 10 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'amendement n° 23 est rejeté par 11 voix contre 2.

Art. 6ter (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 11 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 24 (DOC 51 2514/002) qui tend à désigner le cohabitant survivant comme héritier réservataire, avec une part réservataire minimale.

M. Alfons Borginon (VLD) ne pense pas qu'une telle mesure soit souhaitable. Des partenaires qui souhaitent placer le survivant dans une situation confortable ont déjà la possibilité de le faire par testament. L'amendement proposé ne vise dès lors que quelques cas exceptionnels, où les cohabitants n'auraient pas rédigé de testament. Par ailleurs, il ne faut pas perdre de vue que de nombreuses personnes optent pour une cohabitation et non le mariage, justement pour éviter certaines conséquences liées au mariage.

*
* *

L'amendement n° 11 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'amendement n° 24 est rejeté par 11 voix contre 2.

Art. 6quater (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 12 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

hinderen dat de ascendenten hun reserve zouden kunnen invoeren ten voordele van de langstlevende samenwonende partner.

De minister heeft het wat hem betreft niet opportuun geacht van de langstlevende wettelijk samenwonende een reservataire erfgenaam te maken. De vooroverleden wettelijk samenwonende kan hem dus onterven, precies ten voordele van zijn erfgenamen.

*
* *

Amendement nr. 10 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Amendement nr. 23 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 6ter (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 11 (DOC 51 2514/0032) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 24 (DOC 51 2514/003) in, dat ertoe strekt de langstlevende samenwonende partner als een reservataire erfgenaam aan te wijzen, met een minimaal reservataire erfrecht.

De heer Alfons Borginon (VLD) denkt niet dat een dergelijke maatregel wenselijk is. Partners die de overlevende een comfortabele situatie willen geven, hebben al de mogelijkheid dat bij testament te doen. Het voorgestelde amendement beoogt dus maar enkele uitzonderlijke gevallen, waarbij de samenwonenden geen testament zouden hebben opgesteld. Voorts mag men niet vergeten dat talrijke mensen kiezen voor samenwoning en niet het huwelijk, precies om bepaalde aan het huwelijk verbonden gevolgen te voorkomen.

*
* *

Amendement nr. 11 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Amendement nr. 24 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 6quater (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 12 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

L'amendement n° 12 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 6quinquies (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 13 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 13 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 7

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 14 (DOC 51 2514/002), pour lequel ils renvoient à la discussion générale.

Le gouvernement dépose un amendement n° 7 (DOC 51 2514/002), afin de prévoir que les avantages octroyés par le biais du contrat de vie commune visé à l'article 1478 du Code civil doivent être pris en compte pour fixer l'étendue de l'obligation alimentaire due aux enfants du défunt, tout comme, dans l'hypothèse du mariage, il est tenu compte des avantages consentis par contrat de mariage.

*
* *

L'amendement n° 14 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'amendement n° 7 est adopté par 11 voix contre 2.

L'article tel qu'amendé est adopté par 11 voix contre 2.

*
* *

Amendement nr. 12 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 6quinquies (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 13 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 13 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 7

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 14 (DOC 51 2514/003) in, waarvoor zij naar de algemene bespreking verwijzen.

De regering dient amendement nr. 7 (DOC 51 2514/003) in, dat ertoe strekt erin te voorzien dat de bij «samenlevingscontract» toegekende voordelen, bedoeld in artikel 1478 van het Burgerlijk Wetboek, in aanmerking moeten worden genomen teneinde de omvang te bepalen van de verplichting tot levensonderhoud verschuldigd aan de kinderen van de overledene, net zoals in geval van een huwelijk rekening wordt gehouden met de bij huwelijkscontract verleende voordelen.

*
* *

Amendement nr. 14 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Amendement nr. 7 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 7 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 8

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 15 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

Le gouvernement dépose un amendement n° 8 (DOC 51 2514/002), qui a le même objet que l'amendement n° 7, déposé au précédent article. Il renvoie dès lors à la justification de l'amendement.

*
* *

L'amendement n° 15 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'amendement n° 8 est adopté par 11 voix contre 2.

L'article tel qu'amendé est adopté par 11 voix contre 2.

Art. 8bis (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 16 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 16 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 8ter (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 17 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 17 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 8

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 15 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

De regering dient amendement nr. 8 (DOC 51 2514/003) in, dat dezelfde draagwijdte heeft als het op het vorige artikel ingediende amendement nr. 7. Ze verwijst dan ook naar de verantwoording van dat amendement.

*
* *

Amendement nr. 15 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Amendement nr. 8 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 8 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 8bis (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 16 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 16 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 8ter (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 17 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 9

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 18 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 18 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

L'article est adopté par 11 voix contre 2.

Art. 9bis (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 19 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 19 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 9ter (nouveau)

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) et M. Walter Muls (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 20 (DOC 51 2514/002). Ils renvoient à la discussion générale.

*
* *

L'amendement n° 20 est rejeté par 9 voix et 4 abstentions.

*
* *

Art. 9

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 18 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 18 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Artikel 9 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 9bis (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 19 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 19 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 9ter (nieuw)

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) en de heer Walter Muls (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 20 (DOC 51 2514/003) in. Zij verwijzen naar de algemene bespreking.

*
* *

Amendement nr. 20 wordt verworpen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

*
* *

L'ensemble du projet de loi, tel qu'amendé et corrigé, est adopté par 14 voix contre une.

Suite à l'adoption du présent projet de loi, les propositions de loi n° 846 et 1044 deviennent sans objet.

Le rapporteur,

La présidente,

Sabien LAHAYE-BATTHEU Martine Taelman

Dispositions qui nécessitent une mesure d'exécution (article 108 de la Constitution):

Het gehele aldus geamendeerde wetsontwerp wordt aangenomen met 14 stemmen tegen 1.

Ingevolge de aanneming van dit wetsontwerp vervallen de wetsvoorstellen nrs. DOC 51 0846 en DOC 51 1044.

De rapporteur,

De voorzitter,

Sabien LAHAYE-BATTHEU Martine Taelman

Bepalingen die een uitvoeringsmaatregel vergen (artikel 108 van de Grondwet):

ANNEXE

Avis de la Fédération royale du notariat belge

Le projet de loi visant à octroyer un droit successoral entre cohabitants légaux correspond assurément à une demande des citoyens ayant opté pour le régime de la cohabitation légale (demande notamment relayée au sein de la 1ère édition des Etats Généraux des Familles) et constitue, dans cette perspective, une heureuse initiative, qui doit être saluée.

Si nous approuvons à la fois le principe de la reconnaissance d'une vocation successorale *ab intestat* entre cohabitants légaux et l'option générale retenue par le projet quant à son étendue et sa nature (droit successoral non réservataire portant sur l'usufruit de l'immeuble affecté durant la vie commune à la résidence commune ainsi que sur les meubles qui le garnissent), le texte déposé appelle toutefois de notre part certaines observations, que nous nous permettons de développer ci-dessous.

1. Trois observations fondamentales

- *La conversion de l'usufruit successoral du cohabitant légal (article 5 du projet, insérant un article 745octies, § 3, dans le Code civil)*

La question de savoir s'il convient – ou non – d'autoriser la conversion de l'usufruit légal reconnu au cohabitant légal (compte tenu notamment de la nature particulière de cet usufruit et de son objectif: assurer au cohabitant légal le maintien de son cadre de vie) relève assurément d'un choix «politique». Nous observons que l'avant-projet de loi tranche en faveur de la possibilité de convertir ledit usufruit, ce qui nous paraît raisonnable et opportun.

Toutefois, la seule référence à une application «analogique» des règles qui régissent la conversion de l'usufruit du conjoint survivant n'est pas satisfaisante (voyez la rédaction de l'article 745octies, §3, du Code civil, telle que proposée par le projet de loi).

Les spécificités du statut du cohabitant légal survivant méritent, nous semble-t-il, qu'un régime de conversion propre soit défini: bon nombre des dispositions relatives à la conversion de l'usufruit du conjoint sur-

BIJLAGE

Opmerkingen van de Commissie «Familierecht» van de KFBN

Het wetsontwerp dat ertoe strekt een erfrecht tussen wettelijk samenwonenden toe te staan beantwoordt ongetwijfeld aan een vraag van burgers die voor het stelsel van de wettelijke samenwoning hebben gekozen (vraag die met name overgebracht werd bij de 1^e Staten-generaal van het Gezin) en is in dit opzicht een gelukkig initiatief dat dient te worden toegejuicht.

Indien wij tegelijk het principe goedkeuren van de erkenning van een *intestaat*erfrecht tussen wettelijk samenwonenden en de algemene keuze weerhouden door het ontwerp wat betreft de draagwijdte en de aard ervan (niet-reservatair erfrecht met betrekking tot het vruchtgebruik van het onroerend goed dat gedurende de samenwoning tot gemeenschappelijke verblijfplaats diende alsmede van het daarin aanwezige huisraad), dienen wij toch enkele opmerkingen te maken in verband met de ingediende tekst, die wij hieronder uiteenzetten.

1. Drie fundamentele opmerkingen

- *De omzetting van het erfrechtelijk vruchtgebruik van de wettelijk samenwonende (artikel 5 van het ontwerp, tot invoeging van een artikel 745octies, § 3, in het Burgerlijk Wetboek)*

De vraag of de omzetting van het wettelijk vruchtgebruik toegekend aan de wettelijk samenwonende al dan niet dient te worden toegestaan (met name rekening houdend met de bijzondere aard van dit vruchtgebruik en met de doelstelling ervan: het behoud van het levenskader van de wettelijk samenwonende verzekeren) is ongetwijfeld een «beleidskeuze». Wij merken op dat er in het voorontwerp van wet gekozen wordt voor de mogelijkheid om voormeld vruchtgebruik om te zetten, hetgeen ons redelijk en opportuun lijkt.

De enkele verwijzing naar een «overeenkomstige» toepassing van de regels met betrekking tot de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot is echter niet toereikend (zie de formulering van artikel 745octies, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, zoals voorgesteld in het wetsontwerp).

De bijzonderheden van het statuut van langstlevende wettelijk samenwonende verdienen naar onze mening dat er een eigen omzettingstelsel zou worden bepaald: heel wat bepalingen met betrekking tot de omzetting

vivant ne seront que partiellement applicables ou tout à fait inadéquates par rapport à la situation particulière du cohabitant légal survivant.

En effet, la philosophie générale du régime de la conversion de l'usufruit du cohabitant légal survivant est à notre avis fort différente de celle de l'usufruit du conjoint survivant, dans la mesure où l'usufruit légal du cohabitant légal portera exclusivement sur les «biens préférentiels» (l'immeuble affecté à la résidence commune et les meubles qui le garnissent), lesquels font précisément l'objet d'un régime particulier au sein du régime de conversion de l'usufruit du conjoint survivant. Les biens sur lesquels s'exercera l'usufruit légal du cohabitant légal survivant seront toujours des biens qui correspondent, dans le régime de conversion de l'usufruit du conjoint survivant, aux biens visés à l'article 745*quater*, § 4 (lesquels ne peuvent notamment être convertis que de l'accord du conjoint survivant ou à sa demande).

S'agissant du mode de conversion, la nature des droits successoraux reconnus au cohabitant légal survivant (usufruit exclusivement sur les «biens préférentiels») et l'objectif ainsi recherché par le législateur (maintenir le cohabitant légal survivant dans son cadre de vie et lui assurer «un toit») imposent semble-t-il, que la conversion ne soit rendue possible qu'en une rente viagère (et non en un capital). La porte pourrait toutefois demeurer ouverte à un autre mode de conversion en cas d'accord entre le cohabitant légal survivant (usufruitier) et les nu-proprétaires.

La seule référence, pour la conversion de l'usufruit du cohabitant légal survivant, à une application «analogique» des règles applicables à la conversion de l'usufruit du conjoint survivant aura dès lors pour effet de reporter sur les praticiens les difficultés liées au caractère inadapté des règles relatives à la conversion de l'usufruit du conjoint survivant, ce qui est source d'insécurité juridique.

van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot zullen slechts gedeeltelijk van toepassing zijn of zullen volledig onaangepast zijn ten opzichte van de bijzondere situatie van de langstlevende wettelijk samenwonende.

De algemene opvatting van het stelsel van de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende wettelijk samenwonende is naar onze mening erg verschillend van deze van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot, in de mate dat het wettelijk vruchtgebruik van de wettelijk samenwonende uitsluitend betrekking zal hebben op de «preferentiële goederen» (het onroerend goed dat als gemeenschappelijke verblijfplaats dient en het daarin aanwezige huisraad), die juist het voorwerp uitmaken van een bijzonder stelsel binnen het stelsel van de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot. De goederen waarop het wettelijk vruchtgebruik van de langstlevende wettelijk samenwonende wordt uitgeoefend zullen *steeds* goederen zijn die, in het stelsel van omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot, overeenstemmen met de goederen bedoeld in artikel 745*quater*, § 4 (die met name slechts kunnen worden omgezet met de instemming van de langstlevende echtgenoot of op diens verzoek).

Wat betreft de *wijze* van omzetting, vereisen de aard van de erfrechten toegekend aan de langstlevende wettelijk samenwonende (vruchtgebruik uitsluitend op de «preferentiële goederen») en het aldus door de wetgever nagestreefde doel (het levenskader van de langstlevende wettelijk samenwonende behouden en hem «een dak» verzekeren) naar het lijkt dat de omzetting slechts mogelijk zou worden gemaakt in een lijfrente (en niet in een kapitaal). De mogelijkheid van een andere omzettingswijze zou echter nog moeten kunnen blijven openstaan in geval van akkoord tussen de langstlevende wettelijk samenwonende (vruchtgebruiker) en de blote eigenaars.

De enige verwijzing, voor de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende wettelijk samenwonende, naar een «overeenkomstige» toepassing van de regels van toepassing op de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot zal dus tot gevolg hebben de problemen gebonden aan het onaangepast karakter van de regels met betrekking tot de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot af te wenden op de *practici*, hetgeen een bron van rechtsonzekerheid is.

• *Le droit au bail accordé au cohabitant légal (article 5 du projet, insérant un article 745octies, § 1er, al. 2, dans le Code civil)*

Il faut observer, à cet égard, qu'aux termes de l'article 215, § 2, du Code civil, *«le droit au bail de l'immeuble loué par l'un ou l'autre époux, même avant le mariage, et affecté en tout ou partie au logement principal de la famille, appartient conjointement aux époux, notwithstanding toute convention contraire»* (nous soulignons). Cette disposition est également applicable aux cohabitants légaux, par l'effet de l'article 1477, § 2, du Code civil, qui rend l'article 215 applicable «par analogie» aux cohabitants légaux.

Le «droit au bail» du cohabitant légal survivant est ainsi *déjà assuré actuellement* – selon le même régime que celui prévu pour le conjoint survivant – par l'application de ces dispositions, combinées avec l'article 1742 du Code civil selon lequel *«le contrat de louage n'est point résolu par la mort du bailleur, ni par celle du preneur»*.

Nous n'apercevons dès lors pas en quoi il conviendrait de légiférer spécifiquement pour le cas des cohabitants légaux, alors même qu'il n'existe, s'agissant du conjoint survivant, aucune disposition particulière autre que celles précitées (et qui sont également applicables au cohabitant légal survivant).

En revanche, l'on pourrait, nous semble-il, ajouter à l'article 215, § 2, du Code civil, après le deuxième alinéa, un nouvel alinéa précisant qu' *«En cas de décès de l'un des époux, le contrat de bail se poursuit au bénéfice exclusif du survivant»*.

Ceci permettrait de préciser (*tant dans la situation du conjoint survivant que dans celle du cohabitant légal survivant, par application de l'article 1477, § 2, du Code civil*) d'une part, que le droit au bail ainsi reconnu au survivant ne constitue pas un bail nouveau, mais bien la poursuite du bail initial (aux mêmes conditions de durée, etc.) et, d'autre part, que ce droit est reconnu exclusivement au survivant (afin que celui-ci ne doive pas «partager» ce droit avec les autres héritiers).

• *Het recht op de huur verleend aan de wettelijk samenwonende (artikel 5 van het ontwerp, tot invoeging van een artikel 745octies, § 1, 2e lid, in het Burgerlijk Wetboek)*

Dienaangaande dient te worden opgemerkt dat in artikel 215, § 2, van het Burgerlijk Wetboek als volgt bepaald wordt: *«het recht op de huur van het onroerend goed dat een der echtgenoten gehuurd heeft, zelfs vóór het huwelijk, en dat het gezin geheel of gedeeltelijk tot voornaamste woning dient, behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk, niettegenstaande enige hiermede strijdige overeenkomst»* (wij onderlijnen). Deze bepaling is ook van toepassing op de wettelijk samenwonenden, ingevolge artikel 1477, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, dat artikel 215 «van overeenkomstige» toepassing maakt voor wettelijk samenwonenden.

Het «recht op de huur» van de langstlevende wettelijk samenwonende is *thans reeds gewaarborgd* - volgens hetzelfde stelsel als hetgeen voorzien is voor de langstlevende echtgenoot – door de toepassing van deze bepalingen, gecombineerd met artikel 1742 van het Burgerlijk Wetboek waarin als volgt bepaald wordt: *«Het huurcontract wordt niet ontbonden door de dood van de verhuurder, noch door de dood van de huurder.»*

Wij zien dus niet waarom het zou passen specifieke wettelijke regels te voorzien voor het geval van de wettelijk samenwonenden, terwijl er wat betreft de langstlevende echtgenoot, geen enkele andere bijzondere bepaling dan voormelde bepalingen bestaat (en die ook van toepassing zijn op de langstlevende wettelijk samenwonende).

Naar onze mening zou er wel aan artikel 215, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, na het tweede lid, een nieuw lid kunnen worden toegevoegd waarin als volgt verduidelijkt wordt: *«In geval van overlijden van één van de echtgenoten, wordt de huurovereenkomst uitsluitend ten gunste van de langstlevende voortgezet»*.

Dit maakt het mogelijk enerzijds te verduidelijken (*zowel in de situatie van de langstlevende echtgenoot als in deze van de langstlevende wettelijk samenwonende, bij toepassing van artikel 1477, § 2, van het Burgerlijk Wetboek*) dat het recht op de huur dat aldus toegekend wordt aan de langstlevende geen nieuwe huurovereenkomst is, maar wel de voortzetting van de oorspronkelijke huurovereenkomst (aan dezelfde voorwaarden wat betreft de duur, enz.) en anderzijds te verduidelijken dat dit recht uitsluitend aan de langstlevende toegekend wordt (opdat deze dit recht niet zou moeten «delen» met de andere erfgenamen).

- Quid lorsque le cohabitant légal est le seul héritier?

Nous observons que le projet ne prévoit pas de règle analogue à celle prévue à l'article 745bis, §1er, al. 3, du Code civil, s'agissant du conjoint survivant. Pour mémoire, cette disposition prévoit que «Lorsque le défunt ne laisse aucun successible, le conjoint survivant recueille la pleine propriété de toute la succession».

L'introduction d'une disposition analogue à l'article 745bis, §1er, al. 3 du Code civil au bénéfice du cohabitant légal correspondrait, nous semble-t-il, à une volonté du citoyen, dans le chef duquel la règle prévue par la disposition s'impose comme une évidence. Il ne fait, nous semble-il, aucun doute qu'en l'absence d'autres successibles, le cohabitant légal préférera voir son cohabitant légal survivant recueillir la totalité de la succession, plutôt que de le voir limité à l'usufruit des «biens préférentiels».

En l'état actuel du texte, dans l'hypothèse où le défunt ne laisserait aucun autre héritier que son cohabitant légal survivant, ce dernier ne recueillera que l'usufruit des «biens préférentiels» (immeuble affecté à la résidence commune et meubles qui le garnissent), la succession devant être considérée comme «vacante» pour le surplus: l'Etat recueillera dès lors la nue-propriété des biens soumis à l'usufruit successoral du cohabitant légal et la pleine propriété des biens non visés par cet usufruit !

2. Autres observations

- L'article 745octies, §1er, al. 3, du Code civil, tel qu'inséré par l'article 5 du projet de loi

La disposition proposée exclut le cumul entre la vocation successorale en qualité de cohabitant légal survivant et la vocation en qualité de descendant.

Nous comprenons assurément l'objectif de cette disposition: elle permet d'éviter des situations familiales délicates et d'assurer la paix des familles en empêchant que les parents ne soient soumis à des pressions de la part de leurs descendants (enfants ou petits-enfants), qui verraient dans la déclaration de

- Quid wanneer de wettelijk samenwonende de enige erfgenaam is?

Wij merken op dat er in het ontwerp geen overeenkomstige regel voorzien wordt met de regel voorzien in artikel 745bis, § 1, 3e lid, van het Burgerlijk Wetboek, wat betreft de langstlevende echtgenoot. Pro memorie, deze bepaling luidt als volgt: «Wanneer de overledene geen erfgerechtigden achterlaat, verkrijgt de langstlevende echtgenoot de volle eigendom van de gehele nalatenschap».

De invoering van een bepaling overeenkomstig met het artikel 745bis, § 1, 3^e lid, van het Burgerlijk Wetboek ten gunste van de wettelijk samenwonende zou naar onze mening overeenstemmen met de wil van de burger, voor wie de regel vervat in de bepaling vanzelfsprekend is. Naar onze mening bestaat er geen twijfel dat bij afwezigheid van andere erfgerechtigden de wettelijk samenwonende zal kiezen dat zijn langstlevende wettelijk samenwonende partner de gehele nalatenschap krijgt, eerder dan dat zijn rechten beperkt worden tot het vruchtgebruik van de «preferentiële goederen».

In de huidige stand van de tekst, in het geval de overledene geen enkele andere erfgenaam als zijn langstlevende wettelijk samenwonende partner zou nalaten, zal deze laatste slechts het vruchtgebruik van de «preferentiële goederen» krijgen (het onroerend goed dat als gemeenschappelijke verblijfplaats dient en het erin aanwezige huisraad), waarbij de nalatenschap als «onbeheerd» moet worden beschouwd voor het surplus: de staat zal dus de blote eigendom krijgen van de goederen onderworpen aan het erfrechtelijk vruchtgebruik van de wettelijk samenwonende en de volle eigendom van de goederen die niet door dit vruchtgebruik worden beoogd !

2. Andere opmerkingen

- Artikel 745octies, § 1, 3^e lid van het Burgerlijk Wetboek, zoals ingevoegd bij artikel 5 van het wetsontwerp

De voorgestelde bepaling sluit de cumulatie uit van het erfrecht als langstlevende wettelijk samenwonende en het erfrecht als bloedverwant in de neerdalende lijn.

Wij begrijpen uiteraard de bedoeling van deze bepaling: deze laat toe delicate familiale situaties te vermijden en de rust in de families te verzekeren door te vermijden dat de ouders onderworpen zouden zijn aan druk vanwege hun bloedverwanten in de neerdalende lijn (kinderen of kleinkinderen), die in de verklaring van

cohabitation légale la possibilité de se voir ultérieurement reconnaître une vocation complémentaire (dans le cas des descendants au 1er degré) ou de se voir reconnaître un droit successoral qui aurait pour effet de limiter fortement les droits des enfants du défunt (par exemple dans le cas d'une cohabitation légale entre une grand-mère et son petit-fils).

Cette règle pourrait toutefois, nous semble-t-il, être affinée en précisant que cette exclusion n'est d'application qu'en présence d'héritier(s) réservataire(s).

Quelle différence?

Imaginons l'hypothèse d'une grand-mère cohabitant avec son petit-fils mais qui aurait, par ailleurs, un fils (père du petit-fils) encore en vie.

– Selon notre proposition, en cas de décès de la grand-mère, le petit-fils (par ailleurs cohabitant légal) ne bénéficiera pas de la vocation du cohabitant légal survivant dans la mesure où il est descendant et qu'il existe un héritier réservataire (le fils de la défunte);

– Selon le projet de loi, le petit-fils ne bénéficiera pas davantage de la vocation du cohabitant légal survivant, puisqu'il est un descendant et que le projet de loi exclut le cumul entre la vocation de cohabitant légal et la qualité de descendant.

Dans ce cas, les deux solutions aboutissent au même résultat.

Imaginons à présent que le fils de la défunte (père du petit-fils cohabitant légal survivant) soit prédécédé:

– Selon notre proposition, le petit-fils cohabitant légal survivant bénéficiera de la vocation du cohabitant légal survivant car il n'y a pas d'autre héritier réservataire, mais dans la mesure où il est le seul héritier *ab intestat*, il aura, en outre, vocation à recueillir l'ensemble de la succession;

– Selon le projet de loi, le petit-fils ne bénéficiera pas de la vocation du cohabitant légal survivant puisqu'il est, par ailleurs, un descendant du défunt, mais il

wettelijke samenleving de mogelijkheid zouden zien om zich later een bijkomend erfrecht te zien erkennen (in het geval van bloedverwanten in de 1e graad) of zich een erfrecht te zien erkennen dat tot gevolg zou hebben de rechten van de kinderen van de overledene erg te beperken (bijvoorbeeld in het geval van een wettelijke samenwoning tussen een grootmoeder en haar kleinzoon).

Deze regel zou naar onze mening echter verfijnd kunnen worden door te verduidelijken dat deze uitsluiting slechts van toepassing is *bij aanwezigheid van (een) reservataire erfgena(a)m(en)*.

Wat is het verschil?

Neem het geval van een grootmoeder die samenwoont met haar kleinzoon maar die daarnaast nog een zoon (vader van de kleinzoon) zou hebben die nog in leven is.

– Volgens ons voorstel, zal de kleinzoon (trouwens wettelijk samenwonende) in geval van overlijden van de grootmoeder niet genieten van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende in de mate dat hij bloedverwant in de neerdalende lijn is en er een reservataire erfgenaam bestaat (de zoon van de overledene);

– Volgens het wetsontwerp zal de kleinzoon ook niet genieten van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende, aangezien hij een bloedverwant in de neerdalende lijn is en het wetsontwerp de cumulatieve uitsluit van het erfrecht als wettelijk samenwonende en het erfrecht als bloedverwant in de neerdalende lijn.

In dit geval leiden de twee oplossingen tot hetzelfde resultaat.

Neem nu het geval dat de zoon van de overledene (vader van de kleinzoon die langstlevende wettelijk samenwonende is) vooroverleden is:

– Volgens ons voorstel, zal de kleinzoon die langstlevende wettelijk samenwonende is genieten van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende want er is geen andere reservataire erfgenaam, maar in de mate dat hij de enige erfgenaam *ab intestato* is, zal hij bovendien erfgerechtigd zijn voor de gehele nalatenschap;

– Volgens het wetsontwerp zal de kleinzoon niet genieten van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende aangezien hij ook een bloedverwant in

aura, en tant que seul héritier *ab intestat*, vocation à l'ensemble de la succession.

Quelle différence? Dans notre proposition, le petit-fils bénéficiera, en réalité, de *deux* vocations (sa vocation en qualité de cohabitant légal survivant et sa vocation en qualité d'héritier *ab intestat*), de sorte qu'il pourra, le cas échéant, accepter l'une et renoncer à l'autre (le principe étant qu'il existe une option héréditaire par vocation).

• *Les obligations alimentaires imposées au cohabitant légal survivant*

Les articles 7 et 8 du projet de loi inséreront à l'article 1477 du Code civil des obligations alimentaires à charge du cohabitant légal survivant.

L'article 7 du projet prévoit ainsi, à charge du cohabitant légal survivant, une obligation alimentaire à l'égard des enfants de son cohabitant légal prédécédé dont il n'est pas lui-même le père ou la mère, à l'instar de ce qui est prévu à charge du conjoint survivant par l'article 203, § 2, du Code civil.

Nous observons toutefois un déséquilibre entre le régime prévu pour le conjoint survivant (article 203, § 2, du Code civil) et celui proposé pour le cohabitant légal survivant (article 1477, § 5, tel qu'inséré par le projet de loi): alors que le conjoint survivant est tenu «*dans la limite de ce qu'il a recueilli dans la succession de son conjoint et des avantages que celui-ci lui a consenti par contrat de mariage, donation et testament*» (nous soulignons), le cohabitant légal survivant ne serait tenu que «*dans les limites de ce (qu'il) a recueilli dans la succession*» et des avantages que son cohabitant légal lui aurait consenti «*par donation ou testament*» (et non des avantages qu'il pourrait recueillir, le cas échéant, par contrat de vie commune).

L'article 8 prévoit, quant à lui, à charge du cohabitant légal survivant, une obligation alimentaire à l'égard des ascendants du cohabitant légal prédécédé, à l'instar de ce qui est prévu à charge du conjoint survivant par l'article 205bis, § 2, du Code civil.

de neerdalende lijn is van de overledene, maar zal hij als enige erfgenaam *ab intestato* erfgerechtigd zijn voor de gehele nalatenschap.

Wat is het verschil? In ons voorstel zal de kleinzoon in werkelijkheid genieten van *twee* erfrechten (zijn erfrecht als langstlevende wettelijk samenwonende en zijn erfrecht als erfgenaam *ab intestato*), zodat hij desgevallend het ene erfrecht zal kunnen aanvaarden en het andere zal kunnen verwerpen (waarbij het principe is dat er een erfrechtelijke keuze bestaat).

• *De onderhoudsverplichtingen opgelegd aan de langstlevende wettelijk samenwonende*

De artikelen 7 en 8 van het wetsontwerp voegen in artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek onderhoudsverplichtingen in ten laste van de langstlevende wettelijk samenwonende..

Artikel 7 voorziet aldus, ten laste van de langstlevende wettelijk samenwonende, een onderhoudsplicht ten aanzien van de kinderen van de vooroverleden wettelijk samenwonende, van wie hij niet zelf de vader of de moeder is, naar het voorbeeld van hetgeen in artikel 203, § 2, van het Burgerlijk Wetboek voorzien is ten laste van de langstlevende echtgenoot.

Wij merken echter een onevenwicht op tussen het stelsel voorzien voor de langstlevende echtgenoot (artikel 203, § 2, van het Burgerlijk Wetboek) en het stelsel dat voorgesteld wordt voor de langstlevende wettelijk samenwonende (artikel 1477, § 5, zoals ingevoegd door het wetsontwerp): terwijl de langstlevende echtgenoot gehouden is «*binnen de grenzen van hetgeen hij heeft verkregen uit de nalatenschap van de vooroverledene en van de voordelen die deze hem mocht hebben verleend bij huwelijkscontract, door schenking of bij testament*» (wij onderlijnen), zou de langstlevende wettelijk samenwonende slechts gehouden zijn «*binnen de grenzen van hetgeen hij verkregen heeft uit de nalatenschap*» en van de voordelen die de wettelijk samenwonende hem mocht hebben verleend «*bij schenking of testament*» (en niet van de voordelen die hij desgevallend zou kunnen verkrijgen bij samenlevingscontract).

Artikel 8 voorziet ten laste van de langstlevende wettelijk samenwonende, een onderhoudsverplichting ten aanzien van de bloedverwanten in de opgaande lijn van de vooroverleden wettelijk samenwonende, naar het voorbeeld van hetgeen in artikel 205bis, § 2 van het Burgerlijk Wetboek voorzien is ten laste van de langstlevende echtgenoot.

Mais ici également, le parallélisme n'est pas assuré entre le cohabitant légal survivant et le conjoint survivant: aux termes de l'article 205*bis*, § 2, le conjoint survivant est tenu à l'égard des ascendants «à concurrence des droits successoraux dont ils sont privés par des libéralités au profit du conjoint survivant», alors que cette restriction n'est pas prévue par le projet à l'article 1477, §6, du Code civil, s'agissant du cohabitant légal ... ce qui crée, nous semble-t-il, une discrimination.

• *La modification de l'article 915, al. 2, du Code civil insérée par l'article 6 du projet de loi*

Cette modification semble opportune, elle sera de nature à permettre aux cohabitants légaux de se consentir des libéralités sans que ces libéralités ne puissent être remises en cause par la réserve des ascendants. Concrètement, confrontés à des libéralités consenties au cohabitant légal survivant, les ascendants du défunt ne pourront invoquer leur réserve héréditaire. Ce principe existe déjà s'agissant des libéralités consenties au conjoint survivant.

Une correction de forme pourrait être apportée au texte proposé: l'alinéa 2 de l'article 915 du Code civil devrait prévoir «*Cependant, les libéralités faites au conjoint survivant ou au cohabitant légal survivant peuvent comprendre la totalité des biens*» (au lieu de «*Cependant, les libéralités faites au conjoint survivant et au cohabitant légal survivant peuvent comprendre la totalité des biens*»).

• *Suggestions techniques*

1°) L'article 1478, alinéa 3, du Code civil, est actuellement rédigé comme suit: «*Si le cohabitant légal survivant est un héritier du cohabitant prémourant, l'indivision visée à l'alinéa précédent sera tenue, à l'égard des héritiers réservataires du prémourant, comme une libéralité, sauf preuve du contraire*».

Cette disposition signifie qu'une cohabitation légale avec un enfant ne peut porter atteinte à la réserve des autres enfants. C'est pourquoi les biens qui sont réputés en indivision sont considérés comme une libéralité et doivent être joints à la succession pour le calcul de

Maar ook hier is het parallelisme tussen de langstlevende wettelijk samenwonende en de langstlevende echtgenoot niet verzekerd: krachtens artikel 205*bis*, § 2, is de langstlevende echtgenoot ten aanzien van de bloedverwanten in de opgaande lijn gehouden «*ten belope van de erfrechten die zij verliezen ten gevolge van giften aan de langstlevende echtgenoot*», terwijl deze beperking niet voorzien is door het ontwerp in artikel 1477, § 6, van het Burgerlijk Wetboek, wat betreft de wettelijk samenwonende...hetgeen naar onze mening een discriminatie teweegbrengt.

• *De wijziging van artikel 915, 2° lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij artikel 6 van het wetsontwerp*

Deze wijziging lijkt opportuun te zijn. Deze zal wettelijk samenwonenden toelaten elkaar giften te doen, zonder dat deze giften opnieuw in vraag gesteld kunnen worden door de reserve van de bloedverwanten in de opgaande lijn. Concreet zullen de bloedverwanten in de opgaande lijn van de overledene, die geconfronteerd worden met giften gedaan aan de langstlevende wettelijk samenwonende, hun erfrechtelijke reserve niet kunnen invoeren. Dit principe bestaat reeds wat betreft giften gedaan aan de langstlevende echtgenoot.

Er zou een vormelijke verbetering kunnen worden aangebracht aan de voorgestelde tekst: in het tweede lid van artikel 915 van het Burgerlijk Wetboek zou als volgt moeten worden voorzien: «*De giften aan de langstlevende echtgenoot of aan de langstlevende wettelijk samenwonende mogen evenwel de gehele nalatenschap omvatten*» (in plaats van «*De giften aan de langstlevende echtgenoot en aan de langstlevende wettelijk samenwonende mogen evenwel de gehele nalatenschap omvatten*»).

• *Technische suggesties*

1°) Artikel 1478, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek is thans als volgt geformuleerd: «*Indien de overlevende wettelijk samenwonende een erfgenaam is van de vooroverledene, wordt de in het vorige lid bedoelde onverdeeldheid ten aanzien van de erfgenamen met voorbehouden erfdeel als een schenking beschouwd, behoudens tegenbewijs*».

Deze bepaling betekent dat een wettelijke samenwoning met een kind geen afbreuk mag doen aan de reserve van de andere kinderen. Daarom worden de goederen die geacht worden in onverdeeldheid te zijn, beschouwd als een gift en moeten zij bij de nalaten-

la quotité disponible. Il s'agit uniquement de la cohabitation d'ascendants et de descendants et de la répartition des biens mobiliers dont la propriété ne peut être prouvée et qui sont dès lors réputés en indivision.

Dans sa rédaction actuelle, le champ d'application de l'article 1478, alinéa 3, du Code civil se verrait considérablement accru dès lors que le cohabitant survivant devient dans tous les cas un héritier.

Ce texte pourrait être modifié de la manière suivante: «*Si le cohabitant légal survivant est un descendant du cohabitant prémourant, l'indivision visée à l'alinéa précédent sera réputée, à l'égard des héritiers réservataires du prémourant, comme une libéralité, sauf preuve du contraire*».

2°) L'article 353-16 du Code civil (qui règle la succession du défunt ayant fait l'objet d'une adoption simple et qui est décédé sans postérité) est actuellement rédigé comme suit: «*Sous réserve des droits du conjoint survivant sur l'ensemble de la succession, la succession de l'adopté décédé sans postérité est réglée comme suit (...)*».

Cette disposition devrait, nous semble-t-il, faire l'objet d'une adaptation afin que soient également visés les *droits successoraux du cohabitant légal*.

• *Question relative au droit international privé (D.I.P.)*

Il conviendrait, dans le cadre des travaux parlementaires, de déterminer la *nature exacte* du droit ainsi reconnu aux cohabitants légaux, au regard du droit international privé: s'agit-il d'un droit successoral (auquel cas la loi applicable à la succession pourra être différente selon qu'il s'agit de biens meubles ou immeubles) ou d'une conséquence de la cohabitation légale (auquel cas les dispositions relatives aux droits successoraux du cohabitant légal ne seront applicables qu'aux cohabitations légales conclues en Belgique, dans la mesure où, selon le nouveau Code de D.I.P., les conséquences de la cohabitation légale sont soumises à la loi de la cohabitation légale)?

schap gevoegd worden voor de berekening van het beschikbaar gedeelte. Het betreft enkel de samenwoning van bloedverwanten in de opgaande lijn en van bloedverwanten in de neerdalende lijn en de verdeling van de roerende goederen waarvan de eigendom niet kan worden bewezen en die dus geacht worden in onverdeeldheid te zijn.

In de huidige formulering zou het toepassingsgebied van artikel 1478, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek erg verruimd zijn gezien de langstlevende samenwonende in ieder geval een erfgenaam wordt.

Deze tekst zou als volgt kunnen worden gewijzigd: «*Indien de overlevende wettelijk samenwonende een bloedverwant in de neerdalende lijn is van de vooroverledene, wordt de in het vorige lid bedoelde onverdeeldheid ten aanzien van de erfgenamen met voorbehouden erfdeel geacht een schenking te zijn, behoudens tegenbewijs*».

2°) Artikel 353-16 van het Burgerlijk Wetboek (dat de nalatenschap van de overledene regelt die het voorwerp heeft uitgemaakt van een gewone adoptie en die overleden is zonder nakomelingen) is thans als volgt geformuleerd: «*Onder voorbehoud van de rechten van de overlevende echtgenoot op de gehele nalatenschap van een geadopteerde die zonder nakomelingen is overleden, wordt deze als volgt geregeld (...)*» (wij onderlijnen).

Deze bepaling zou naar onze mening moeten worden aangepast opdat ook de *erfrechten van de wettelijk samenwonende* zouden worden beoogd.

• *Vraag met betrekking tot het internationaal privaatrecht (I.P.R.)*

In het kader van de parlementaire handelingen zou het passen de *juiste aard* te bepalen van het recht dat aldus toegekend wordt aan de wettelijk samenwonenden, in het licht van het internationaal privaatrecht: betreft het een erfrecht (in welk geval de wet die van toepassing is op de nalatenschap verschillend zal kunnen zijn naargelang het roerende of onroerende goederen betreft) of betreft het een gevolg van de wettelijke samenwoning (in welk geval de bepalingen inzake de erfrechten van de wettelijk samenwonende slechts van toepassing zullen zijn op de wettelijke samenwoningen gesloten in België, in de mate dat volgens het nieuwe Wetboek I.P.R., de gevolgen van de wettelijk samenwoning onderworpen zijn aan de wet inzake de wettelijke samenwoning)?

- Articulation entre la législation fédérale et les législations régionales

Nous observons qu'aux termes de l'article 48 du Code des droits de succession tel qu'applicable en Région wallonne, le cohabitant légal survivant ne bénéficie du taux de droits de succession identique au taux entre époux qu'après un an de cohabitation légale (certains cohabitants étant, par ailleurs, expressément exclus de ce taux).

Cette règle ne devrait-elle pas être adaptée par le législateur régional, compte-tenu des droits successoraux *ab intestat* qui seront reconnus à tous les cohabitants légaux survivants (quelle que soit la durée de la cohabitation) par le législateur fédéral?

- Afstemming van de regionale wetgeving op de federale wetgeving

Wij merken op dat krachtens artikel 48 van het Wetboek van Successierechten zoals van toepassing in het Waals Gewest, de langstlevende wettelijk samenwonende slechts na één jaar samenwoning geniet van hetzelfde percentage van successierechten als het percentage tussen echtgenoten (waarbij bepaalde samenwoners trouwens uitdrukkelijk uitgesloten worden van dit percentage).

Zou deze regel niet moeten worden aangepast door de regionale wetgever, rekening houdend met de *intestaat*serfrechten die door de federale wetgever zullen worden toegekend aan alle langstlevende wettelijk samenwonenden (ongeacht de duur van de samenwoning)?